

УДК 34
3-12

Рекомендовано до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол від 27.06.2024 № 10).

З-12 Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 черв. 2024 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 138 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення» (21.06.2024), у роботі якої взяли участь представники закладів вищої освіти, наукових установ, правоохоронних органів, недержавних установ України та іноземних держав.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна АЛФЬОРОВА**; канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**; докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**; канд. юрид. наук, доц. **Станіслав ЧЕРНОП'ЯТОВ**; **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*).

ISBN 978-966-981-927-7

© ВНПЗ ДГУ, 2024
© Автори, 2024

себе, які не становлять державну або іншу захищену законом таємницю. Аналогічне положення на конституційному рівні закріпили й деякі європейські держави, зокрема Албанія, Вірменія, Грузія, Естонія, Литва, Північна Македонія, Молдова, Польща, Румунія, Сербія, Словенія, Чорногорія та Португалія.

Аналізуючи положення ч. 4 ст. 32 Конституції України, згідно якого кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації [3], варто відзначити, що воно дублює положення ч. 1 ст. 55 та ст. 56 Основного Закону України і тому потребує виключення із тексту ст. 32 Конституції України.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене та з метою усунення протиріч між положеннями міжнародних документів з прав людини і національним законодавством України, пропонуємо ст. 32 Конституції України викласти відповідно до міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Список використаних джерел та літератури:

1. Самодін А. В. Невтручання у приватне життя як засада кримінального провадження. *Юридична наука*. 2015. №5. С. 148-155.
2. Конституція Королівства Нідерландів від 17 лютого 1983 р. URL: <http://www.worldconstitutions/archive>.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Конституція Литовської Республіки від 25 жовтня 1992 р. URL: <http://www.3Lrs.Lt/home/constitution>.

Ірха Ю.Б.

кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України,
начальник науково-дослідного відділу
Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
доцент кафедри права
Дніпровського гуманітарного університету

ТРУДНОЦІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Російсько-українська війна, як й інші збройні конфлікти, рано чи пізно завершиться. Українці та весь цивілізований світ сподіваються, що цим

завершенням буде перемога над агресором та встановлення довготривалого миру із новими ефективними гарантіями безпеки для нашої держави.

Одразу ж після завершення війни в країні виникне нагальна потреба в переформатуванні відносин між людиною, суспільством та державою з огляду на зміну пріоритетів – від оборони та виживання до відбудови, розвитку, безпеки та благополуччя. Забезпечення повоєнних пріоритетів вимагатиме модернізації правової системи держави з метою покращення існуючих та створення нових організаційно-правових механізмів для якісної реалізації, охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, підтримання соціальної злагоди, недопущення виникнення масштабних соціально-політичних та соціально-економічних конфліктів, розвитку економіки, відновлення та розбудови інфраструктури, ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій. Розбудова вітчизняної правової системи вимагатиме прийняття миттєвих, рішучих та непопулярних рішень, позитивні наслідки від яких будуть відчутні лише згодом.

Одним із найперших викликів для держави стане необхідність відходу від надзвичайного правового регулювання правовідносин, зумовленого потребами воєнного часу. Із завершенням дії правового режиму воєнного стану органи військового та державного управління, правоохоронні органи мають бути позбавлені надзвичайних повноважень щодо обмеження прав і свобод людини. Усі конституційні та законодавчі гарантії дотримання та захисту прав і свобод людини мають бути негайно відновлені. Необхідно буде провести аудит законодавства, прийнятого під час війни, на предмет його відповідності Конституції України та доцільності дії у мирний час. Крім того, варто буде заохочувати інститути громадянського суспільства до моніторингу дотримання прав і свобод людини в діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування задля недопущення зловживань та свавілля.

Україна має повернутися у конституційний формат організації та здійснення державної влади відповідно до парламентсько-президентської форми державного правління. Президент України (самостійно та через Раду національної безпеки і оборони) має утриматися від дублювання функцій виконавчої влади та надмірного контролю за діяльністю органів виконавчої влади, інших державних органів; Верховна Рада України має посилити парламентський контроль за діяльністю Президента України, органів виконавчої влади, військових формувань тощо; Кабінет Міністрів України має активізувати забезпечення проведення внутрішньої та зовнішньої політики держави; розроблення і виконання загальнодержавних програм розвитку; судова система має бути наповнена достатньою кількістю суддів для забезпечення громадянам доступу до правосуддя та посилення судового контролю за правоохоронними органами та військовими формуваннями.

На деокупованих територіях України моментально виникнуть питання щодо встановлення/відновлення правового зв'язку між людьми, які там проживають і державою; поширення її юрисдикції на всі правовідносини, що там виникли до, під час та після окупації; формування місцевих органів

державної влади, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств установ та організацій; забезпечення охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання громадського порядку та безпеки; надання адміністративних послуг, медичної, соціальної допомоги тощо. Вбачається, що ефективне вирішення цих та інших питань на деокупованих територіях не можливо буде зробити в межах існуючого правового поля. Необхідно буде встановити тимчасовий особливий правовий режим на цих територіях задля поступової реінтеграції території та населення в єдиний правовий, інформаційний, соціально-економічний, культурний, освітній простір України. Наведене вимагатиме внесення змін до Конституції України, ухвалення спеціального закону (законів), а на його основі системи підзаконних нормативно-правових актів.

Важливим кроком до відбудови України стане організація та проведення виборів Президента України, Верховної Ради України, органів місцевого самоврядування відповідно до міжнародних виборчих стандартів. Створення виборчих округів та виборчих дільниць на деокупованих територіях, формування територіальних виборчих комісій, організація голосування на території держави та закордоном, забезпечення безпеки та демократичності виборчого процесу, визначення категорій громадян, які можуть обиратися та бути обраними, а які ні – це лише незначене коло питань, які потребуватимуть не тільки законодавчого вирішення, але й політичного консенсусу.

З метою ухилення від конституційного обов'язку захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України з держави легально та нелегально виїхало багато військовозобов'язаних громадян як чоловічої, так і жіночої статі. Незважаючи на те, що держава зацікавлена у поверненні цих людей назад та їх залучення до соціального та економічного життя країни, очевидним є те, що правовий статус таких осіб не може бути однаковим із правовим статусом осіб, які залишалися в державі та не тікали від мобілізації (призову на військову службу, постановки на облік, оновлення даних тощо).

У законах України має бути визначено справедливі негативні наслідки (юридичні, фінансово-економічні, політичні), які ці люди мають понести, у разі їх повернення до України. Такі наслідки мають бути відчутними для «ухилянтів», але не такими, щоб відторгнути їх бажання повернутися додому. З огляду на поступову демобілізацію значної кількості людей, вирішення цього питання в парламенті не можна буде затягувати задля недопущення виникнення соціальних конфліктів в суспільстві.

Окремою проблемою у повоєнний період стане повне фінансування державою взятих на себе фінансово-матеріальних та соціальних зобов'язань перед учасниками бойових дій, внутрішньо переміщеними особами, особами, які постраждали у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України. Обсяг цих зобов'язань надзвичайно великий, його 100% покриття не можливе за рахунок внутрішніх ресурсів держави, адже крім цих зобов'язань є й інші, які за роки незалежності лише примножувалися.

Безумовно, на початку повоєнного періоду, в Україну буде надходити макрофінансова допомога від закордонних партнерів, однак з часом її буде все менше, а витрат все більше. Неминуче виникне ситуація неспроможності держави виконувати всі свої фінансово-матеріальні та соціальні зобов'язання. Це призводитиме до корупції, конфліктів, що перешкоджатимуть поступальному руху держави та спотворюватимуть принцип верховенства права. У зв'язку з цим державі на конституційному та законодавчому рівні треба буде переглядати всі зобов'язання. Це буде досить непопулярний крок, однак звуження отримувачів пільг, компенсацій, гарантій за рахунок держави – це вимога часу. Надавати допомогу треба тільки тим, хто її дійсно потребує, інше – це популізм, який до добра не доведе.

У повоєнному українському суспільстві буде існувати стійкий запит на з'ясування всіх обставин неготовності вітчизняних сил оборони і безпеки до відсічі повномасштабної збройної агресії. Уже не є секретом, що значне просування російських військ на початку цієї агресії стало можливим через державну зраду посадових і службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових формувань, злочинну бездіяльність та прорахунки в організації оборони, диверсії тощо. Діяння, що послаблюють нашу обороноздатність, продовжують виявляти і зараз, не тільки на фронті, але по всій державі. Імена винуватих, обставини, за яких вони вчинили відповідні діяння та мотиви мають бути встановлені під час розслідування кримінальних проваджень, які мають закінчитися реальними вироками.

Уникнення цими людьми покарання неодмінно суттєво знизить довіру до влади, може призвести до самосуду та значних соціально-політичних конфліктів, особливо із демобілізованими громадянами. З метою недопущення цього вищі органи державної влади мають забезпечити належну роботу оперативних працівників, слідчих, прокурорів, адвокатів, суддів, які б спеціалізувалися на військових питаннях, для чого необхідно буде створити систему військової юстиції.

Підсумовуючи наведене, вважаю за необхідне звернути увагу на тому, що незважаючи на гучні обіцянки наших міжнародних союзників та партнерів про всебічну підтримку у повоєнний період, нам усім треба буде змиритися із реаліями життя – після закінчення російсько-української війни кожна держава буде захищати та просувати свої національні інтереси, які можуть кардинально суперечити нашим. Наш омріяний шлях до Європейського Союзу та НАТО у повоєнний період не буде коротким. Та і членство у цих організаціях одразу ж не вирішить наші внутрішні політичні, фінансові, інфраструктурні, енергетичні та інші проблеми. Повоєнна Україна стикнеться із безліччю внутрішніх викликів та загроз, які нам потрібно буде вирішувати самостійно, що вимагатиме активної розбудови нашої правової системи відповідно до національних інтересів та демократичних цінностей.